

Комплексні, інтегровані, бінарні музичні заняття: у чому відмінність?

Мистецтво – важлива частина життя людини. І воно є одним із головних засобів залучення дитини до культури і духовних цінностей. Твори мистецтва сприяють художньо-образному засвоєнню світу. Тому в сучасній школі багато уваги приділяється розвитку художньо-творчих здібностей учнів. На своїх уроках учитель має формувати різні компетенції учнів, готувати їх до життя. І нові методи, які він використовує на уроці можуть допомогти йому в досягненні мети.

Звертаючись на уроках музики до різних методів навчання, вчитель може залучити дітей до активної спільної творчої діяльності. Застосування на практиці комплексних, інтегрованих, бінарних музичних занять допоможе вчителю цікаво розкрити тему, швидко й якісно перевірити знання дітей, використовуючи нові форми роботи підвести підсумок уроку. Враховуючи те, що вищеназвані заняття в українських школах ще не набули належного застосування, бажано розкрити основні відмінності комплексних, бінарних та інтегрованих музичних занять.

Відомий американський психолог Маслоу А. вважав, що "ми повинні навчати дітей бути творчими особистостями, здатними до сприйняття новизни, з вміннями імпровізувати". На його думку, у часи швидких змін, необхідна людина іншої якості, яка відчуває себе досить сильною і відважною, з гнучким та незалежним мисленням, вірою у свої сили та ідеї, мужністю пробувати та помилятися, сміливістю входити в будь-яку ситуацію, вміннями володіти проблемою творчо. Застосування на практиці вчителями різних типів занять з музичного мистецтва, сприятиме реалізації головної мети музично-естетичного виховання – формування у дітей художньої культури через продуктивно-творчу діяльність.

Характерною ознакою комплексного заняття є вивчення теми у комплексі з двома та трьома предметами (музики – хореографії, музики – літератури, музики – історії, музики – живопису – архітектури). *На*

комплексному занятті основна увага приділяється активній самотійно-творчій діяльності дітей. Це означає, що та дитина, яка практично займається музикою, думає, відчуває, розвивається інакше, ніж та, яка про неї лише говорить та слухає.

Німецький педагог і музикант Карл Орф розробив систему *комплексної музичної діяльності*, яка спрямована на виховання природної музикальності людини та будується на інтеграції руху, співу та гри на маленьких ручних ударних музичних інструментах. К.Орф дійшов висновку, що в основі музичного навчання має бути покладений "принцип активного музикування" і "навчання в дії". Велика увага приділялася музично-ритмічному вихованню. Воно здійснювалося в комплексі співу, ритмічних вправ, гри на елементарних музичних інструментах, мелодекламації. На думку педагога, початкова музична освіта має бути пронизана позитивними емоціями та естетичним задоволенням дітей від імпровізаційного створення власної музики. К.Орф вважав, що найголовніше – це створення сприятливої психологічно-налаштованої атмосфери заняття: зацікавлення, захопленості дітей, їх внутрішнього комфорту, що сприяє активізації бажання дитини проявити себе в ролі активного учасника.

Комплексне музичне навчання надає дітям широкі можливості для творчого розвитку здібностей. Сучасне комплексне музичне заняття бажано готувати з впровадженням в навчальний процес комп'ютерних презентаційних відео-матеріалів, аудіо-матеріалів, тестових завдань, додаткових інтернет-ресурсів для самотійного ознайомлення з запропонованим матеріалом.

Інтегроване музичне заняття передбачає активну взаємодію учнів та вчителя, їх співпрацю, з метою різнобічного розгляду певного тематичного матеріалу (на відміну від комплексних занять, які спрямовані на колективну музично-творчу діяльність дітей, знаходження їх "власних композиційних знахідок"). Одним із прикладів інтеграції (від латинського *integer* – повний, цілісний) різних видів діяльності дітей із метою

ефективного виховання та навчання стали уроки мислення в природі, які були розроблені й упроваджені відомим ученим-педагогом В. Сухомлинським у 60-х роках XX століття.

Якщо комплексне музичне заняття побудоване на міжпредметних зв'язках, що передбачає введення в структуру заняття *завдань та запитань, які стосуються інших навчальних дисциплін* та мають допоміжне значення для вивчення означеної теми, то інтегроване заняття поєднує у своїй структурі *блоки знань* із різних навчальних дисциплін.

Наприклад, інтегроване музичне заняття з дітьми на тему «Весняні мелодії природи» поєднає у собі не тільки музичний матеріал, але й інформацію з природознавства, образотворчого мистецтва, літератури. Доцільно буде дітям розповісти про цю пору року, діти мають виразно продекламувати вірші про весну, про природу на весні, відшукати "кольорові" та "мелодійні" слова у цих віршиках, прослухати музичні приклади (А. Вівальді. "Пори року. Весна"; С. Прокоф'єв. Варіації феї Весни з балету "Попелюшка"), вчитель має показати репродукцію картини (В. Яценко «Рання весна»), у якій учні з'ясовують "настрій", намагаються "прочитати" зміст даної репродукції тощо.

Таким чином, зміст інтегрованого заняття має бути спрямований на формування у дітей системного мислення, на збагачення їх уяви, позитивного ставлення до пізнання оточуючого світу, оскільки, саме через поліцентричну інтеграцію як взаємопроникнення різних видів мистецтв та предметів встановлюється зв'язок мистецтва з життям, здійснюється цілісне уявлення про художню картину світу.

Інтегрований урок може проводити лише один вчитель (не виключається варіант – проводять два вчителі), використовуючи матеріал з різних предметів, то бінарне заняття однозначно проводять два вчителі, з яких один (і це обов'язкова умова) – вчитель інформатики та обчислювальної техніки, другий – вчитель музичного мистецтва.

Відомо, що у навчальному процесі серйозна роль відводиться засобам навчання – підручникам, посібникам, музичному обладнанню, комп'ютерній техніці та іншому), що має велике значення у викладанні не лише якоїсь певної теми, але і предмету в цілому. Між педагогічною технікою та технічними засобами навчання (ТЗН) існує особливий закономірний зв'язок. Ефективність педагогічної техніки вчителя значною мірою визначається вмінням педагога спиратися в процесі здійснення навчально-пізнавальної діяльності учнів на ТЗН. Тобто, бінарне музичне заняття повинно проводитися за допомогою комп'ютерної техніки, що розширить, збільшить можливості вчителя у процесі педагогічної діяльності. При створенні системи “вчитель – техніка” змінюються функції педагогічної праці. Багато педагогічних функцій, які пов'язані з виконанням рутинних операцій (нетворчих) бере на себе техніка і тим самим звільняє розум (інтелект) для творчої діяльності. **Одна із суттєвих вимог до сучасних учнів** – це вміння кваліфіковано застосовувати комп'ютерну техніку для вирішення завдань, що виникають під час навчання, тому проведення бінарних занять із застосуванням комп'ютерної техніки дозволяє ознайомити дітей з інформаційними технологіями та надати знання із спеціального предмету. Наприклад, перевірити рівень засвоєння знань на бінарному музичному занятті можна і за допомогою опитування і завдяки тестовим завданням. Вчитель музики готує залікові запитання, які за сприянням вчителя інформатики закладаються у відповідну програму-оболонку.

Отже, кожен предмет, будь це інформатика чи образотворче мистецтво, має своє “естетичне поле”, і входження до нього має наповнювати душу дитини відчуттям радості та насолоди. Саме предмети інформаційного, гуманітарного, мистецького типу стають на допомогу вчителю та дають дитині цілісне уявлення про художню картину світу.